

GELOVEN IN EEN NIEUWE WERELD

Serie “Eigenlijk geloof ik niets”..maar wat dan wel?

Afgelopen week trok een kop in de NRC mijn aandacht: ‘Zo veilig mogelijk leven is niet het doel van het leven’. Het was een uitspraak van de Amerikaanse wiskundige en filosoof Charles Eisenstein. Volgens hem heeft de pandemie een zingevingscrisis zichtbaar gemaakt: als je het sociale leven - het ‘samen komen’ het dansen, zingen en knuffelen - op het altaar van de veiligheid opoffert, ontstaat geestelijke ellende. Wereldwijd tonen onderzoeken dat aan. Ook in Nederland stegen de psychische klachten onder jongeren naar een recordhoogte van 25%.

Maar daarnaast maakt Eisenstein zich vooral zorgen over het gebrek aan richting en betekenisgeving in onze samenleving. Het wegvallen van religie en een ontspoord economisch systeem hebben daar volgens hem aan bijgedragen. Alles draait om consumptie, groei en de exploitatie van de natuur. We zijn ‘de kern’ van ons leven kwijt, constateert hij, het vertrouwen op een ‘innerlijk heiligdom’, op een eigen kompas. Hij wil een ander ‘narratief’, waarbij het verhaal van ‘afscheiding’ en egocentrisme vervangen wordt door het verhaal van wederzijdse afhankelijkheid, van het symbiotisch bestaan van mensen met elkaar en met de natuur. Taoïstische en boeddhistische wijsheden en ecologische wetenschappelijke inzichten wijzen hem daarbij de weg. ‘Interbeing’ – het in relatie staan met – speelt daarbij voor hem een belangrijke rol, net als het volgen van je eigen ‘roeping’ en gevoelens van verbondenheid en liefde. Luisteren naar wat je hart zegt, gemeenschappen opbouwen waarin je je thuis voelt, en erop vertrouwen dat er een ‘organische intelligentie’ is die alles doordringt. Voor Eisenstein is de transitie naar een nieuwe wereld in de eerste plaats een spirituele revolutie.

Ook al vielen in dit interview nergens de woorden God of Jezus, Heilige Geest of Kerk, toch deed dit verhaal mij direct denken aan de Bergrede van Jezus. Immers, ook daar wordt een spirituele revolutie gepredikt, waarin het overwinnen van de ik-gerichtheid en het streven naar geld, roem en meer materiële welvaart, wordt afgezworen in het licht van het aanbreekende Koninkrijk van God - een nieuwe wereld waarin de wolf naast het lam ligt en de eersten de laatsten zullen zijn. De zaligsprekingen in de Bergrede, zoals ze in het Evangelie van Matteüs staan, zijn helder en radicaal:

Gelukkig wie nederig van hart zijn,
 Gelukkig de treurende,
 Gelukkig de zachtmoedigen,
 Gelukkig wie honger en dorst naar gerechtigheid,
 Gelukkig de barmhartigen,
 Gelukkig wie zuiver van hart zijn,
 Gelukkig de vreedstichters,
 Gelukkig wie vanwege gerechtigheid wordt vervolgd.

Acht groepen mensen worden hier genoemd die in dat Koninkrijk van God welkom worden geheten, omdat zij op de een of andere manier waarden vertegenwoordigen, die de Eeuwige welgevallig zijn. ‘Mensen naar Gods hart’, zou Edward Schillebeeckx zeggen. Het is niet toevallig dat het er 8 zijn. Het getal 8 staat in de bijbel voor de aankondiging van een nieuw tijdperk. Je komt dit getal 155 keer tegen. Niet voor niets vindt de opstanding van Jezus plaats op de achtste dag en wordt volgens joods geloof acht dagen na de geboorte een zoon besneden. De acht zaligsprekingen kondigen in de Bergrede de nieuwe wereld aan, een revolutionair tijdperk van liefde en gerechtigheid.

De tijd was rijp voor verandering. Het Koninkrijk van God, de al lang beloofde nieuwe wereld stond op het punt om aan te breken, daarvan waren Jezus en zijn vrienden overtuigd. Jezus onderwees zijn toehoorders in de regels die in deze nieuwe wereld zouden gelden. Hij gaf hen een kompas mee om de weg te vinden te midden van alle turbulenties en chaos, wanneer de bestaande verhoudingen op zijn kop kwamen te staan. Men bereidde zich voor op een spirituele revolutie met ingrijpende politiek-maatschappelijke gevolgen.

Ook nu weer staan we op een punt in de geschiedenis, waar iets nieuws te gebeuren staat. De klimaatverandering neemt extreme vormen aan die niet meer alleen in het zuidelijk halfrond te voelen zijn, maar inmiddels ook de rijke landen in het Noorden hebben bereikt. Ongekende hitte en extreme hoeveelheden neerslag, die kleine beekjes ook bij ons tot verwoestende rivieren laat aanzwellen, verontrusten de mensen wereldwijd.

Apocalyptische taferelen. Het aanbreken van een nieuwe tijd. Hoe staat het eigenlijk met ons geloof in Jezus’ visioen van het Koninkrijk Gods? Dienen de in de Bergrede geplaatste wegwijzers voor een leven in volheid, ons nu nog ter oriëntatie? Zeker, we onderschrijven petities voor het milieu en voor een betere opvang van vluchtelingen, maken giften over, en bekritisieren onze politici omdat te vaak de menselijke maat ontbreekt in hun beleid, en meer haast moet worden gemaakt in de aanpak van de klimaatcrisis. Maar welke prijs zijn we daadwerkelijk bereid om zelf voor echte verandering te betalen – voor een nieuwe wereld, zoals we die hier op zondag prediken, bezingen en waar we om bidden? Wat als de energievriendelijke windmolens in onze achtertuin komen te staan en een azc met getraumatiseerde vluchtelingen in onze buurt wordt aangewezen of

gebouwd? En wat te doen als er geen plaats meer is 'in de herberg' en er een appél op je wordt gedaan om een vluchteling of dakloze in je eigen huis op te nemen. Geeft dan de wegwijzer van de Bergrede over compassie en naastenliefde de richting aan? Of is het zo, dat als puntje bij paaltje komt, ik mezelf mijn naaste ben, en mijn manier van leven en mijn gezin en mijn drukke leven geen ruimte laat voor dit soort daden van barmhartigheid?

Wil ik die 'nieuwe wereld' eigenlijk wel als ze échte offers van me vraagt en mijn geordende leven overhoophaalt? Het zijn ongemakkelijke vragen, die 'back to basic' gaan, terug naar de bron, naar een herijking van wat mijn 'schat' is, naar datgene, waar ik met hart en ziel in geloof, te midden van een sterk geïndividualiseerde en gesecculariseerde neoliberale Nederlandse samenleving.

Matteüs is duidelijk in zijn advies: 'Zoek liever eerst het Koninkrijk van God en zijn gerechtigheid dan zullen al die andere dingen je erbij gegeven worden'. Ieder van ons is vrij om te beslissen of je die zoektocht wilt aangaan en de wegwijzers van Jezus wilt volgen. Immers, hier spreekt geen dictator die iets oplegt, hier spreekt een wijsheidsleraar die je helpt een gelukkig en rechtvaardig leven te leiden. En dan is daar nog de vraag: ga je die zoektocht alleen aan of samen met anderen? Kunnen we ons erop verbinden? Vormen we 'een nieuw samen', een nieuw wij? Duidelijk is dat we ons gedragen mogen weten en ieder van ons van betekenis is. De Nederlandse schrijver en spoken word-artiest Babs Gons, zegt dat zo, in haar bundel 'Doe het toch maar'

:
handen in onze rug

we dromen er allemaal van
dat er anderen voor ons opstaan
wanneer we het nodig hebben
dat er anderen voor ons opkomen
in onze naam zullen strijden
als wij het niet alleen aankunnen
en niet sterk genoeg zijn

we dromen er allemaal van
dat ze aan onze zijde verschijnen
we handen in onze rug voelen
op die momenten dat we onder vuur liggen
dat we ons gedragen weten
als we zelf de kracht niet meer bezitten

in onze strijd om
net zo mens te mogen zijn
als andere mensen
we hopen dat
als de stilte weer neerdaalt
in de straten
in onze harten en polsen
nadat de laatste slag is weggestorven
de laatste schreeuw
het laatste verweer
de verhalen worden verzameld
om naverteld te worden

het zijn deze stenen die ons eraan herinneren
dat we nooit achterover mogen leunen
nooit weg mogen kijken
wanneer we nodig zijn
en we geroepen worden

verzet heeft altijd zin
ook als het licht gedooft is
ook als de stilte hels is
als je goed luistert hoor je
hier een lofzang
een eerbetoon
een ode
aan eenieder
die opstond
het werk neerlegde
de straat op ging
de stem liet gelden
om te staan
voor elkaar

we dromen er allemaal van
handen in onze rug te voelen
op die momenten dat we
het nodig hebben
ons gedragen weten

Een jonge generatie is opgestaan, met een klein en tener meisje als spirituele leider. Met haast profetische kracht en moed wijst de Zweedse klimaatactiviste Greta Thunberg keer op keer weer naar de 'schat' van haar en ons leven. Honderden jonge milieuactivisten uit meer dan 190 landen kwamen afgelopen week in Milaan bij elkaar om de regeringen en machtigen op deze wereld scherp te houden als het om de klimaat- en energiecrisis gaat. En ook Greta stond er afgelopen dinsdag weer tijdens de openingssessie en riep de grote wereldleiders onverschrokken toe: "Dertig jaar bla, bla, bla. Zogenaamde leiders hebben jonge mensen uitgekozen om naar dit soort bijeenkomsten te komen om te doen alsof ze naar ons luisteren, maar ze luisteren niet".

Ook deze keer weer raakte ik ontroerd door haar woorden omdat ze in hun puurheid mijn hart raken. Ze klagen aan en smeken niet langer door te gaan op een heilloze weg. Ze dagen uit tot het maken van nieuwe keuzes. Luister eindelijk en 'leg je handen in onze rug', roepen ze ons toe. Het hart weet welke weg je moet gaan in de richting van een nieuwe wereld. En om niet toch nog te verdwalen zijn er ook nog de wegwijzers van de verschillende wijsheidstradities. Durven we het aan, om die radicale spirituele weg van verandering te gaan?

'Verzamel voor jezelf geen schatten op aarde: mot en roest vreten ze weg en dieven breken in om ze te stelen. Verzamel schatten in de hemel, daar vreten mot noch roest ze weg, daar breken geen dieven in om ze te stelen. Waar je schat is, daar zal ook je hart zijn.

Een intrigerende zin: Waar je schat is, daar zal ook je hart zijn. Hier resoneren de woorden van Charles Eisenstein over de kern van ons leven die we volgens hem opnieuw moeten vinden, net als het vertrouwen in ons 'innerlijk heiligdom', het eigen kompas. Dat Koninkrijk van U, wordt dat nog wat?, wilde Gerard Reve weten. Met Greta Thunberg en de beweging van jonge milieuactivisten gloort er weer hoop. En Eisenstein voegt een wegwijzer toe voor allen die geloven in die nieuwe wereld. Daarop staat: Van 'hebben' naar 'zijn', naar 'samen zijn'.

Manuela Kalsky

Lezing: Matteüs 6, 19-34 en Babs Gons, *handen in onze rug*.
Manuela Kalsky is bereikbaar via 'lt@dominicusamsterdam.nl' ('tav Manuela Kalsky')